

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İKİNCİ BÖLÜM

KAYA v. TÜRKİYE

(Başvuru no. 80765/17)

KARAR

STRAZBURG

18 Ocak 2022

Karar kesindir. Bazı şekli düzenlemelere tabi tutulabilir.

© Anayasa Gündemi sitesi için Benan Molu ve Rumeysa Budak tarafından çevrilmiştir. Çevirenlerin izni olmadan herhangi bir şekilde kullanılamaz, ancak kaynak gösterilerek kullanılabilir.

Kaya v. Türkiye davasında,

Başkan

Branko Lubarda,

Hâkimler

Pauliine Koskelo,

Marko Bošnjak

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla, Komite olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde bulunan ve 1991 doğumlu, Gaziantep'te yaşayan, İzmir'de avukatlık yapan av. M.A. Aydın tarafından temsil edilen Türk vatandaşı Elif Kaya'nın ("başvurucu") 24 Ekim 2017 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuruda (no. 80765/17),

Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilen Türkiye Hükümeti'ne ("Hükümet") bildirerek,

Tarafların görüşlerini dikkate alarak,

14 Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilen müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir.

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuru, başvurunun İzmir Cezaevi'ne girişte çıplak aramaya maruz kaldığı ve gardiyanlara direndiği için disiplin cezası aldığı iddiasına ilişkindir.

2. 20 Haziran 2013 tarihinde başvuru, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alınmıştır. İfadesine göre, 23 Haziran 2013 tarihinde, İzmir Cezaevi'ne girişte çıplak aramaya maruz kalmıştır.

3. 1 Temmuz 2013 tarihinde, başvurucuya Aramayı yapan gardiyanlara direndiği gerekçesiyle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43 § 2 (b) maddesi uyarınca bir ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası verilmiştir.

4. 25 Ekim 2013 tarihinde İnfaz Hakimliği, hukuka uygun olduğu gerekçesiyle disiplin cezasını onaylamıştır.

5. 11 Ekim 2013 tarihinde savcı, çıplak arama sırasında başvurunun kötü muameleye maruz kaldığı iddiası ile ilgili kovuşturmayla yer olmadığı kararı vermiştir. Savcı, aramanın yürürlükte olan yasaya uygun bir şekilde, arama için tahsis edilen odada gardiyanlar tarafından yapıldığını belirtmiştir. Savcı, başvuru tüm vücut araması yapılmadığına karar vermiştir.

6. 6 Mart 2014 tarihinde İzmir Ağır Ceza Mahkemesi, takipsizlik kararına yapılan itirazı reddetmiştir.

7. 6 Nisan 2017 tarihinde Anayasa Mahkemesi, başvurunun Sözleşme'nin 3. maddesi altında yaptığı şikayeti açıkça dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, çıplak arama tedbirinin kanunda düzenlendiğini not etmiştir. Başvurucu buna karşı bir argüman ileri sürmemiştir. Başvurucu, şiddet ve tacize varan bir çıplak arama olduğu iddialarına yönelik olarak savunulabilir ve her türlü makul şüpheden uzak bir delil sunmamıştır. Başvurucu ayrıca buna ilişkin sağlık raporu sunmamış ve avukatı sağlık raporu alınmasını talep etmemiştir. Anayasa Mahkemesi, İnfaz Hakimliği'nin kamera kayıtlarının incelemesi sonucunda bazı tanıkların çelişkili beyanları olsa da çıplak arama yapılmadığı kararı verdiğini not etmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi, başvurunun aldığı disiplin cezası nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği yönündeki şikayetini de açıkça dayanaktan yoksun bularak reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvurunun bir ay süreyle akrabalarının ziyaretinden yoksun bırakılması dışında diğer tüm iletişim imkânlarının elinden alındığına dair bir iddiası olmadığını, ayrıca, cezaevindeki diğer tutuklularla görüşebildiğini belirtmiştir.

MAHKEME'NİN DEĞERLENDİRMESİ

I. SÖZLEŞME'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

9. Başvurucu, 23 Haziran 2013 tarihinde maruz kaldığı çıplak aramanın insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele teşkil ettiğini iddia etmektedir. Yerel makamların bu konuda yeterli bir soruşturma yürütmediğini ileri sürmektedir. Sözleşmenin 3. maddesine dayanmaktadır:

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

10. Mahkeme, bu şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını veya Sözleşme'nin 35. Maddesinde belirtilen başka bir nedenden ötürü kabul edilemez olmadığını ifade ederek, şikayetin kabul edilebilir olduğunu ilan etmektedir.

11. Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında beden aramalarıyla ilgili genel ilkeler, *S.J v. Lüksemburg* (no. 2) kararında (başvuru no. 47229/12, §§ 51-54, 31 Ekim 2013) özetlenmiştir.

12. Mahkeme, tarafların başvurunun çıplak aramaya maruz kaldığı olgusu konusunda ihtilafa düşüklerini not etmektedir. Bu konuda ceza

soruşturmasını yürütmekten sorumlu Cumhuriyet savcısının ve Anayasa Mahkemesi'nin, tarafları anlaşmazlığa düşüren bu konuyu aydınlatmadığını kaydetmektedir. Bu doğrultuda Mahkeme, başvurunun bu iddiası karşısında karar vermek için maddi olgulara sahip olmadığını değerlendirmektedir (*Labita v. İtalya* [BD], no. 26772/95, § 129, CEDH 2000IV).

13. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesinin maddi yönü açısından bir ihlal yoktur.

14. Sözleşme'nin "...kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, ... hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar" şeklindeki 1. maddesi uyarınca devletin genel sorumluluğu göz önüne alındığında, 3. madde, bir bireyin özellikle polis veya devletin benzer diğer bir organı tarafından maruz kaldığını ifade ettiği 3. maddeye aykırı bir muamele karşısında, etkili bir resmi soruşturmanın gerçekleştirilmesini gerektirir (*Labita*, yukarıda anılan, § 131 ve *Bouyid v. Belçika* [BD], no. 23380/09, § 116, CEDH 2015).

15. Mahkeme, başvurunun 20 Haziran 2013 tarihinde gözaltına alındığını not etmektedir. Tutuklandıktan sonra 23 Haziran 2013 tarihinde İzmir Cezaevi'ne nakledilmiştir. Bu nedenle gözaltına alınmasından çıplak aramanın yapıldığı tarihe kadar polisin veya cezaevi makamlarının kontrolü altında tutulmuştur. Mahkeme, başvurunun iddialarına ilişkin soruşturmaları yerine getirmekten sorumlu savcının, başvurunun İzmir Cezaevi'nde tutuklu bulunduğu sırada bir doktor tarafından muayene edilmesini gerektiğini düşünmediğini not etmiştir. Nitekim, başvuru avukatıyla ihtilaf konusu çıplak aramanın ertesi günü görülebilmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin, başvurunun savcı tarafından yürütülen soruşturmanın alaka düzeyine dikkat etmeden, iddialarını desteklemek için tıbbi bir rapor sunmadığını vurguladığını ifade etmektedir. Dahası, etkinliği hakkında herhangi bir sonuca varmadan, yapılan soruşturmada, belirli tanıkların ifadelerinin çelişkili olduğunun belirtildiğine işaret etmiştir. Özgürlüğünden yoksun bırakılan ve tamamen davalı devlet makamlarının gözetiminde yer alan bir kişi ile ilgili olarak Mahkeme, başvurunun iddiaları karşısında ilgili soruşturmanın yürütülmesinden sorumlu yetkililerin ve Anayasa Mahkemesi'nin başvurunun iddialarına karşı gerekli özeni göstermediği sonucuna varmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, Cumhuriyet savcılarının Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamındaki iddiaların failleri olduğu iddia edilen kişilere karşı, gerekirse, kovuşturma başlatmak için etkili bir soruşturma yürütmedeki rolünün temel önemini hatırlatmaktadır. Bu bağlamda, Anayasa Mahkemesi ise taraf Devlet'in Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini herhangi bir ihlalinin telafi etmek için ikincillik ilkesinin temel taşıdır. Bu bulgular ışığında, başvuru bu sebeplerle etkili bir soruşturmadan yararlanmamıştır.

16. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 3. maddesinin usuli yönü ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 8. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

17. Başvurucu, kendisine uygulanan disiplin cezasının, Sözleşme'nin aşağıda belirtilen 8. maddesi anlamında özel hayatına saygı hakkına müdahale teşkil ettiğini ileri sürmüştür:

“1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

18. Mahkeme, bu şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını veya Sözleşme'nin 35. Maddesinde belirtilen başka bir nedenden ötürü kabul edilemez olmadığını ifade ederek, şikayetin kabul edilebilir olduğunu ilan etmektedir.

19. Bir mahpusun aile üyelerinden ziyaretçi kabul etme imkanına ilişkin genel ilkeler *Khoroshenko v. Rusya* [BD] kararında (başvuru no. 41418/04, §§ 116-1126, CEDH 2015) özetlenmiştir.

20. Mahkeme'ye göre, başvurucuya uygulanan disiplin cezası, ailesinin kendisini ziyaret etme hakkına bir "müdahale" teşkil etmiştir. Müdahale 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 43 § 2 (b) maddesi uyarınca “kanunla öngörülmüştür”. Meşru amacı ise kamu güvenliğini önlemek ve ceza infaz merkezlerinde disiplini sağlamaktır. Geriye, bu müdahalenin, bu amaçlara ulaşmak için "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

21. Mahkeme, başvuru tarafından ileri sürülen yasal argümanlara yanıt vermekten çok uzak olan Anayasa Mahkemesi'nin başvurunun cezaevinde diğer tutukluları ziyaret edebileceğine ve ailesiyle yazışma yoluyla iletişime geçebileceğine karar verdiğini not etmektedir. Başvurucuya verilen disiplin cezasını onayan hakim ve Anayasa Mahkemesi, disiplin tedbirinin orantılılığını veya söz konusu müdahalenin hedeflediği amacı incelememiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, bu tür bir yaptırımın başvurunun cezaevinde tutulduğu süre boyunca 8. madde anlamında özel hayatı üzerindeki etkisini de incelememiştir.

22. Dolayısıyla, başvurunun Sözleşme'nin 8. maddesi ile güvence altına alınan özel ve aile hayatına saygı hakkı ihlal edilmiştir.

SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

23. Başvurucu, maruz kaldığını düşündüğü manevi zarar bağlamında 25.000 Euro (EUR) talep etmiştir. Başvurucu, Mahkeme önünde yürütülen yargılama kapsamında yapmış olduğunu iddia ettiği masraf ve giderler için yaklaşık 3.000 Euro (20.110 TL) talep etmiştir. Bu talebi destekleyecek herhangi bir belge ya da delil sunmamıştır.

24. Hükümet, bu taleplerin desteklenmediğine karar verilmesi gerektiğini belirterek taleplere karşı çıkmıştır.

25. Mahkeme, manevi zarar nedeniyle başvurucuya, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere 12.500 EUR ödenmesine karar vermiştir.

26. Mahkeme, elinde bulunan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri göz önünde bulundurarak, bu talepleri desteklemek amacıyla sunulan herhangi bir kanıtlayıcı belge bulunmaması nedeniyle masraf ve giderler bağlamında sunulan talepleri reddetmiştir.

27. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın, uygulanmasının uygun olduğu sonucuna varmıştır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme’nin 3. maddesinin esas yönünden ihlal edilmediğine;
3. Sözleşme’nin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine;
4. Sözleşme’nin 8. maddesinin ihlal edildiğine;
5.
 - a) Davalı Devlet tarafından başvurucuya, Sözleşme’nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat olarak 12.500 Euro ödenmesine,
 - b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu miktara, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan

marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına,

6. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 18 Ocak 2022 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Branko Lubarda
Başkan